

Swietłana Musijenko
(Grodno, Białoruś)

PROFESOR WIKTOR ALEKSANDROWICZ CHORIEW. SPOJRZENIE Z GRODNA

Materiał ten został przygotowany w związku z Jubileuszem 80-lecia doktora nauk filologicznych, profesora, zasłużonego rosyjskiego badacza, profesora honorowego Grodzieńskiego Uniwersytetu Państwowego im. Janki Kupały, Wiktora Aleksandrowicza Choriewa. Los niestety zdecydował inaczej...

Wiktor Aleksandrowicz Choriew urodził się 22 lutego 1932 roku w Wołogdzie, gdzie spędził dzieciństwo i ukończył szkołę średnią. W 1949 roku przyjechał do Moskwy i wstąpił na Moskiewski Uniwersytet Państwowy im. M. Łomonosowa, który ukończył w 1954 roku, zaś następnie został skierowany na studia doktoranckie w Instytucie Słowianoznawstwa i Bałkanistyki AN ZSRR. Po ukończeniu studiów w 1957 roku i pomyślnej obronie pracy doktorskiej (*Polska poezja proletariacka lata 20-te – 30-te*) Wiktorowi A. Choriewowi zaproponowano stałe zatrudnienie w Instytucie Słowianoznawstwa i Bałkanistyki AN ZSRR. W 1978 roku z takim samym powodzeniem obronił on rozprawę habilitacyjną na temat *Kształtowania się literatury socjalistycznej w Polsce* i otrzymał stopień naukowy doktora habilitowanego, w 1993 roku – tytuł naukowy profesora, w 2009 roku – tytuł zasłużonego działacza nauki Federacji Rosyjskiej, a w 2012 roku – tytuł i dyplom doktora *honoris causa* Grodzieńskiego Uniwersytetu Państwowego im. Janki Kupały.

Działalność zawodowa profesora Choriewa związana była z Instytutem Słowianoznawstwa RAN, w którym pracował do ostatniego dnia swego życia. Przebieg pracy zawodowej W. A. Choriewa: lata 1957–1988 – młodszy, następnie starszy i prowadzący pracownik naukowy Instytutu Słowianoznawstwa i Bałkanistyki; lata 1988–2005 – wicedyrektor tegoż Instytutu; 2005–2012 – kierownik Wydziału Literatur Słowiańskich i główny pracownik naukowy RAN. Profesor Choriew prowadził wszechstronną pracę naukową i organizacyjną, łącząc ją z działalnością dydaktyczną w uniwersytetach rosyjskich, polskich i białoruskich, przygotowywaniem kadry naukowej, pracą nad tłumaczeniami literatury pięknej i naukowej, działalnością redakcyjną i wydawniczą.

Trudno wymieniść wszystkie naukowe i społeczne obowiązki Wiktora Choriewa. Od 1989 roku stał na czele Specjalistycznej Rady Naukowej ds. Obron Prac Doktorских i Habilitacyjnych przy Instytucie Słowianoznawstwa RAN, był członkiem Rady Naukowej Moskiewskiego Uniwersytetu Państwowego im. M. W. Łomonosowa, przewodniczącym Komisji Mickiewiczowskiej Rady ds. Historii Kultury Światowej RAN, członkiem Rosyjskiego Narodowego Komitetu Sławistów, rosyjsko-polskiej komisji historycznej, zastępcą przewodniczącego „Stowarzyszenia Współpracy Kulturalnej i Biznesowej z Polską”.

W. A. Choriew był uczonym o światowej sławie. Jego prace zdobyły uznanie i były wydawane w wielu krajach. Lista publikacji naukowych prof. Choriewa liczy ponad 400 tytułów w językach rosyjskim, polskim, ukraińskim, niemieckim, bułgarskim, białoruskim. Prace W. A. Choriewa zadziwiają swoją oryginalnością, głębią

i odkrywczą. Szczególnie podkreślić należy wagę dokonań literaturoznawczych prof. Choriewa dla nauki polskiej i rosyjskiej. Przede wszystkim kierowany przez niego międzynarodowy projekt „Rosja – Polska. Wzajemna wizja w literaturze i kulturze”, w którym po raz pierwszy zaprezentowany został opracowany przez Profesora nowy kierunek w literaturoznawstwie – *imagologia*. Do tego odkrycia naukowiec dochodził długo i poświęcił jego opracowaniu dziesięć ostatnich lat życia. Świadczą o tym jego fundamentalne badania *Polska i Polacy w oczach literatów rosyjskich. Szkice imagologiczne* (2005), *Literatura polska XX stulecia 1890–1990* (2009), *Odbiór Rosji i literatury rosyjskiej przez pisarzy polskich (szkice)* (2012). Te publikacje stały się wydarzeniem w literaturoznawstwie Rosji, Polski i innych krajów. Były to nieprzypadkowe zjawiska: został w nich nie tylko zebrany i usystematyzowany ogromny materiał od XII wieku do współczesności o życiu, kulturze, historii narodów rosyjskiego i polskiego, ale po raz pierwszy zostały tak szeroko przedstawione nazwiska pewnych twórców, na nowo zinterpretowane wydarzenia historyczne, źródła archiwalne, dzieła sztuki i dokumenty historyczne.

Profesor Choriew zorganizował i przeprowadził dziewięć międzynarodowych konferencji naukowych dotyczących problematyki imagologii, pod jego redakcją zostały wydane materiały pokonferencyjne opatrzone przedmowami jego autorstwa.

Na uwagę zasługują badania W. A. Choriewa zarówno o charakterze ogólnym (*O literaturze ludowej Polski; Kształtowanie się literatury socjalistycznej w Polsce*, 1979), jak i prace poświęcone twórczości pisarzy XIX i XX wieku (W. Broniewskiego, S. Dygata, K. Filipowicza, L. Kruczkowskiego, B. Czeszki, J. Kawalca, W. Myślińskiego, J. Iwaszkiewicza i wielu innych), literackiej komparatystyce (*Ballady A. Mickiewicza w tłumaczeniach A. S. Puszkina, A. Mickiewicz i F. Preszeren; Dostojewski w świadomości polskich pisarzy*).

Na szczególną uwagę zasługują wydane pod kierunkiem prof. Choriewa i przy jego autorskim udziale prace o charakterze akademickim, nie mające odpowiedników w dziejach literaturoznawstwa: trzypięciotomowa *Historia literatury narodów słowiańskich* i dwutomowa *Historia literatury Europy Wschodniej po drugi wojny światowej* (t. 1, 1995; t. 2, 2001).

Ponad pół wieku W. Choriew stał na czele polonistycznej szkoły naukowej w ZSRR, a później – w Federacji Rosyjskiej. Jego uczniowie to sześciu doktorów habilitowanych i liczna grupa doktorów, pracujących na uniwersytetach i Akademii Nauk Rosji, Polski, Białorusi, Litwy, Gruzji i innych krajów.

Wiktor Choriew wniósł wkład w rozwój międzynarodowej współpracy ZSRR, a później Federacji Rosyjskiej z zagranicą, szczególne miejsce zajmowała tu współpraca z Polską. Z powodzeniem realizował ważne dla nauki obu krajów projekty międzynarodowe, wydawał wspólne prace zbiorowe, zajmował się tłumaczeniami literatury pięknej i naukowej, był wychowawcą doktorantów i udzielał konsultacji habilitantom, recenzował i opiniował prace naukowe kolegów i uczniów.

Działalność naukową i społeczną prof. Choriew z powodzeniem łączył z pracą dydaktyczną, aktywnie współpracował z wieloma uniwersytetami – Moskiewskim Uniwersytetem Państwowym im. M. Łomonosowa, Grodzieńskim im. Janki Kupały, Uniwersytetem Warszawskim, Uniwersytetem Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Uniwersytetem Śląskim.

Wiktor Choriew był członkiem rad redakcyjnych szeregu czasopism naukowych: „Słowianoznawstwo”, „Słowiański Almanach” (Rosja), „Acta Polono-Rhutenica”, „Postscriptum”, „Przegląd Humanistyczny” (Polska), „Wiadomości Naukowe Grodzieńskiego Uniwersytetu Państwowego im. Janki Kupały” (Białoruś).

Należy podkreślić rolę prof. Wiktora Choriewa w kształtowaniu się i rozwoju polonistyki na Białorusi, zwłaszcza jego współpracę z Grodzieńskim Uniwersytetem Państwowym im. Janki Kupały. Przez wiele lat obrony prac doktorskich z literatury polskiej odbywały się z udziałem profesora Choriewa: zapraszano go na posiedzenia rad oraz w charakterze członka rady jako specjalistę z zakresu polonistyki, recenzenta rozpraw, wychowawcę doktorantów. Był uczestnikiem wielu konferencji naukowych organizowanych przez Białoruską Akademię Nauk.

W działalności naukowej prof. Choriewa specjalne miejsce zajął Grodzieński Uniwersytet Państwowy, na którym powstało pierwsze na Białorusi centrum polonistyczne i gdzie po ukończeniu studiów doktoranckich została skierowana do pracy jedna z pierwszych jego uczennic, Swietłana Musijenko. Pod kierownictwem W. A. Choriewa w 1972 roku przed specjalną radą dysertacyjną Instytutu Słowianoznawstwa i Bałkanistyki obroniła ona pierwszą w historii białoruskiej polonistyki pracę doktorską *Poszukiwania gatunkowo-stylistyczne we współczesnej prozie polskiej (koniec lat 50-tych – połowa lat 60-tych)*. Profesor W. A. Choriew był redaktorem naukowym pierwszej w Związku Radzieckim monografii *Twórczości Zofii Nałkowskiej* Swietłany Musijenko i został konsultantem naukowym jej rozprawy habilitacyjnej *Powieść realistyczna w literaturze polskiej 20-tych – 30-tych lat*, która z powodzeniem została obroniona w 1993 roku w tejże Radzie Naukowej Instytutu Słowianoznawstwa. Swietłana Musijenko została pierwszym na Białorusi profesorem nauk filologicznych-polonistą.

W 1989 roku na Grodzieńskim Uniwersytecie Państwowym powstała pierwsza w historii Katedra Filologii Polskiej. W. A. Choriew pomagał w organizowaniu tej Katedry swojej uczennicy, która kierowała katedrą przez 21 lat i podniosła ją na poziom, który zyskał międzynarodowe uznanie. W tym samym 1989 roku przy Uniwersytecie Grodzieńskim zostało otwarte Muzeum polskiej pisarki Zofii Nałkowskiej. Utworzyła je z własnych środków prof. Musijenko. Wspierał ją mentor, nauczyciel, uczony, Wiktor A. Choriew, który pomagał jej w zorganizowaniu pracy Muzeum, w przeprowadzeniu pierwszej międzynarodowej konferencji naukowej poświęconej Zofii Nałkowskiej oraz w redagowaniu zbioru referatów naukowych jej uczestników. Od momentu powstania pisma „Wiadomości Naukowe Grodzieńskiego Uniwersytetu Państwowego im. Janki Kupały” W. A. Choriew był stałym członkiem jego rady redakcyjnej.

W 2011 roku Katedra Polskiej Filologii świętowała jubileusz swego dwudziestolecia, na którym W. A. Choriew był nie tylko honorowym gościem. Był duszą naszego zespołu, dobrym opiekunem i przyjacielem. W wystąpieniach prorektora i kierownika podkreślano było znaczenie Wiktora Aleksandrowicza, lecz on, jak zawsze, widział dalej i nie tylko poparł inicjatywę prof. Musijenko stworzenia Naukowo-Dydaktycznego Centrum „Międzynarodowy Instytut Adama Mickiewicza”, ale pomógł w jego organizacji, brał udział w stworzeniu *Statutu* i wypracowaniu kluczowych kierunków jego pracy.

Za zasługi i ogromny wkład w naukę, za wzmocnienie współpracy międzynarodowej i przede wszystkim za wieloletnią naukową i dydaktyczną współpracę Rada Uniwersytetu w dniu 26 marca 2012 roku postanowiła uczcić jubileusz 80-lecia

profesora Choriewa, nadając mu tytuł doktora *honoris causa* Grodzieńskiego Uniwersytetu Państwowego im. Janki Kupały i odznaczając go Medalem „Za Zasługi”. Uroczyste posiedzenie Rady Uniwersytetu zostało wyznaczona na 24 maja 2012 roku. Przygotowania do niego ze wzruszającą troską prowadziła sekretarz naukowej J. I. Mieszko. Do daty tej dopasowano termin międzynarodowej konferencji naukowej, poświęconej jubileuszowi W. A. Choriewa, przygotowana została również wystawa jego prac naukowych i tłumaczeń utworów polskich na język rosyjski.

Dzień ten rozpoczął się od wywiadów, których Wiktor Aleksandrowicz udzielił telewizji regionalnej i miejskiej, białoruskiemu i polskiemu radiu, prasie.

Posiedzenie poprowadziła profesor dr nauk filologicznych, przewodnicząca Naukowo-Dydaktycznego Centrum Koordynacyjnego „Międzynarodowy Instytut Adama Mickiewicza” Swietłana Musijenko. Międzynarodową konferencję otworzyła Pierwsza Prorektor Swietłana Agijewiec, która podkreśliła rangę odkryć naukowych profesora W. A. Choriewa i z serdecznością podziękowała jubilatowi za jego współpracę i wkład w białoruską naukę, szczególnie za współpracę z Grodzieńskim Uniwersytetem Państwowym. Dziekan Wydziału Filologicznego, docent doktor nauk filologicznych I. S. Lisowska, wspominając światowe znaczenie prac profesora W. A. Choriewa, zauważyła też owocność jego współpracy z Katedrą Filologii Polskiej, którą z powodzeniem kierowała jego uczennica profesor Musijenko. Dyrektor Biblioteki Naukowej GrGU, magister N. W. Grińko, otworzył wystawę prac naukowych Profesora. Szczególnie trzeba zaznaczyć, że prace Jubilata, wydane w XXI wieku, na Białorusi ukazały się po raz pierwszy i zostały подарowane przez autora bibliotece GrGU. Kierowniczka Oddziału Wydawnictw Obcojęzycznych Grodzieńskiej Biblioteki Obwodowej im. Jefima Karskiego L. Z. Łatyga przedstawiła zbiór dzieł polskich autorów w tłumaczeniach W. A. Choriewa i z artykułami wstępnymi jego pióra.

Obrady konferencji rozpoczęły się od inauguracyjnego wykładu profesora W. A. Choriewa *Imagologiczny aspekt pamięci kulturowej*, przedstawiającego nowy etap badań w zakresie imagologii, który wykładowca zakończył słowami: „Praca ta trwa”. Wykładowi temu sędzone było odegrać rolę łabędziego śpiewu Profesora w jego życiu naukowym...

Profesor Musijenko opowiedziała o ostatnich pracach naukowych Jubilata, podkreślając ich nowatorstwo, oryginalność i znaczenie. Kolejne referaty były odczytywane według zasady historyczno-czasowej – «wzdłuż» linii rozwoju literatury i myśli literackiej, obejmowały one okres od początku XIX do początku XXI wieku. Wśród uczestników konferencji znaleźli się znani naukowcy z Polski i Białorusi: profesorowie J. Ławski (Białystok), I. Żuk (Grodno), A. Kieżuń (Białystok); docenci H. Bilutenko, A. Brusiewicz, S. Gonczar, W. Istomin, reprezentujący grodzieńską uczelnię, M. Chmielnicki (Mińsk), dr A. Janicka (Białystok) oraz młode pokolenie badaczy – starszy wykładowca H. Nielepko, aspiranci J. Firago, O. Swietelska i magistrant H. Guk.

Konferencja naukowo i koncepcyjnie była owocna. Wszystkich jej uczestników łączyło uczucie pewnego duchowego światła. Wystąpieniom referentów towarzyszyły ciekawe dyskusje, w których aktywnie brał udział prof. Choriew.

O godzinie 16 tego dnia rozpoczęło się z kolei uroczyste posiedzenie Rady Naukowej, poświęcone przyznaniu W. A. Choriewowi tytułu „Doktora *Honoris Causa* Grodzieńskiego Uniwersytetu Państwowego im. Janki Kupały”.

Ceremonię otworzył rektor Uniwersytetu, profesor E. Rowba, który specjalnie przerwał urlop, żeby stanąć na czele posiedzenia. W swojej mowie powitalnej podkreślił zasługi W. A. Choriewa dla nauki i podziękował jubilatowi za wieloletnią współpracę z Uniwersytetem Grodzieńskim.

„Szanowny Wiktorze Aleksandrowiczu! – powiedział. W imieniu wszystkich zebranych na tej sali mam zaszczyt serdecznie powitać Pana w murach Grodzieńskiego Uniwersytetu Państwowego im. Janki Kupały!

W tej auli znany jest Pan dobrze jako światowej sławy naukowiec cieszący się wielkim autorytetem... Pana działalność naukowa, pedagogiczna jest naprawdę wszechstronna. Stoi Pan na czele międzynarodowych projektów, komitetów narodowych, komisji, stowarzyszeń, rad naukowych. Pańska działalność zyskała powszechne uznanie nie tylko w Federacji Rosyjskiej, ani i daleko poza jej granicami, słusznie została doceniona nagrodami państwowymi... Na Radzie naszego Uniwersytetu podjęto decyzję o nadaniu Panu tytułu „Doktora *Honoris Causa* GrGU im. Janki Kupały”.

Z życiorysem profesora W. A. Choriewa zapoznała Radę pierwsza przedstawicielka jego szkoły naukowej, profesor Musijenko, która podkreśliła znaczenie jego odkryć. Za zasługi, ogromny wkład w naukę polską i rosyjską, kierowanie międzynarodowymi projektami i opracowanie nowego kierunku literaturoznawczego – imagologii, W. A. Choriew został nagrodzony 17 nagrodami Federacji Rosyjskiej i 14 nagrodami Rzeczypospolitej Polskiej.

Mowa W. A. Choriewa stała się jego ostatnim wystąpieniem publicznym.

„Wielce szanowny Panie Rektorze! Wielce szanowni członkowie Rady Naukowej! Kochani Przyjaciele i Koledzy!

Dziękuję za okazany mi wielki zaszczyt. Wasza decyzja to jedno z najważniejszych w moim życiu wydarzeń. Jest to dla mnie nie tylko uznanie moich osobistych zasług. To uznanie jedności osiągnięć rosyjskiej i białoruskiej polonistyki. Znaczącą rolę odgrywa w niej Katedra Filologii Polskiej Uniwersytetu Grodzieńskiego, w stworzeniu której przypadło mi pośrednio wziąć udział. Oczywiście, głównym motorem w stworzeniu Katedry i jej owocnej pracy była Swietłana Musijenko. Jest ona inicjatorem i organizatorem wielu międzynarodowych konferencji i publikacji, które miały miejsce w Grodnie, stałym uczestnikiem konferencji i prac zbiorowych, wydawanych przez Instytut Słowianoznawstwa RAN w Moskwie, który tu reprezentuję.

Z Katedrą Filologii Polskiej Uniwersytetu Grodzieńskiego im. J. Kupały łączą nas bardzo ściśle kontakty naukowe i przyjacielskie. Wiele razy w różnych składach braliśmy udział w konferencjach w Grodnie. Dobrze pamiętam pierwszą konferencję naukową 16-18 maja 1989 roku przeprowadzoną przez prof. Musijenko i poświęconą wybitnej polskiej pisarce, Zofii Nałkowskiej, której twórczość była bardzo związana z Grodnem. Wtedy to w Uniwersytecie Grodzieńskim zostało otwarte Muzeum pisarki, a na domu, w którym mieszkała, odsłoniliśmy tablicę pamiątkową. Piętnaście lat później, w maju 2004 roku, na kolejnej konferencji poświęconej Nałkowskiej („Twórczość Zofii Nałkowskiej i kultury słowiańskie”) podsumowane zostały wyniki prac Katedry, która przygotowała wielu wykwalifikowanych specjalistów w dziedzinie języka polskiego, polskiej literatury i kultury.

Działalność dydaktyczna Katedry z powodzeniem łączy się z nauką. Wymieniłem tylko niektóre nasze spotkania naukowe. Były to, na przykład, dwie konferencje

międzynarodowe oraz dwa tomy publikacji związane z projektem „Droga ku wzajemności”. Są to książki poświęcone twórczości Elizy Orzeszkowej – *Twórczość Elizy Orzeszkowej i literatura białoruska* (2002) i *Twórczość Elizy Orzeszkowej w estetycznej przestrzeni współczesności* (2010).

Nie mogę nie wspomnieć również o wspaniałej międzynarodowej konferencji naukowej „Adam Mickiewicz i kultura światowa” (12-17 maja 1997 r.), efektem której było całych pięć tomów publikacji. Główna konferencja, poświęcona twórczości Mickiewicza dla uczczenia 200-lecia urodzin poety, nieprzypadkowo odbyła się właśnie w Grodnie. Wiadomo, jak znaczącą rolę w kształtowaniu się poezji Adama Mickiewicza odgrywała etnicznie różnorodna kultura ludowa, przede wszystkim białoruska, charakterystyczna dla ojczyzny poety – rejonu nowogródzkiego. Dlatego szczególnie znaczenie ma utworzenie pod kierunkiem profesor Musijenko Naukowo-Dydaktycznego Centrum Koordynacyjnego „Międzynarodowy Instytut Adama Mickiewicza”.

Narodowe, społeczne i psychologiczne problemy pogranicza polsko-białoruskiego przedstawiało w swoich utworach literackich i eseistyce wielu polskich pisarzy. W XX-tym wieku białoruskie motywy, podobnie jak Eliza Orzeszkowa w wieku XIX, najbardziej jaskrawo wyrażone zostały w twórczości najlepszego, moim zdaniem, współczesnego polskiego twórcy, Tadeusza Konwickiego. Jestem szczęśliwy, że właśnie w Grodnie przypadło mi w udziale opublikowanie artykułu o zamiłowaniu Konwickiego do Białorusi, jej ludu, przyrody, języka. Pragnę powtórzyć to, co pisarz powiedział o Białorusi:

>Kiedy przypomnę sobie białoruskie słowo, kiedy zacznie dąć wiatr z północnego wschodu, kiedy zobaczę płócienną koszulę ze smutnym haftem, kiedy usłyszę krzyk bólu bez skargi – zawsze silniej zaczyna bić moje serce, zawsze wyrwie się skądś miękki smutek, zawsze podpływa gwałtowny chłodek nieokreślonych wyrzutów sumienia, poczucia winy i wstydu.

Białoruś, szaro-zielona Białoruś z ogromnym niebem nad lnianą głową, za dobra, za miękka, za szlachetna na nasze czasy<.

Proszę pozwolić mi raz jeszcze z całego serca podziękować Grodzieńskiemu Uniwersytetowi Państwowemu im. Janki Kupały za okazany mi wielki zaszczyt”.

W mowie prof. W. A. Choriewa podkreślona została ta specyficzny waga stworzonego w 2009 roku Naukowo-Dydaktycznego Centrum Koordynacyjnego „Międzynarodowy Instytut Adama Mickiewicza”. Z pewnością jest jakaś szczególna symbolika w tym, że słowa o Instytucie dopisane zostały w tekście ręką W. A. Choriewa.

Dzień ten zakończył się posiedzeniem Zarządu „Międzynarodowego Instytutu Adama Mickiewicza”, na którym podsumowano jego pracę w roku 2011, omówiono kierunki działania i przyjęto propozycję W. A. Choriewa dotyczącą zarejestrowania tej organizacji. Wszystko to daje podstawę, by uważać „Międzynarodowy Instytut Adama Mickiewicza” za testament prof. W. A. Choriewa pozostawiony białoruskim polonistom.

Następnie odbyła się uroczysta procedura nadania W. A. Choriewowi tytułu doktora *honoris causa* GrGU oraz wręczenia mu medalu i dyplomu.

„Na Radzie naszego Uniwersytetu – powiedział rektor – została podjęta decyzja o nadaniu Panu tytułu Doktora *Honoris Causa* GrGU im. Janki Kupały.

Chciałbym spełnić honorową misję – wręczyć Panu dyplom Doktora *Honoris Causa* i medal >Za Zasługi dla Grodzieńskiego Uniwersytetu Państwowego im. Janki Kupały<”.

Studentki uniwersytetu w ludowych kostiumach i wiankach z rumianków i bławatków odziały Jubilata w togę. Rektor wręczył mu medal i dyplom. Student I roku wydziału sztuki i wzornictwa, J. W. Zagarko, wykonał pieśń do słów W. Nieklajewa *Janko Kupala*. Atmosfera ceremonii była uroczysta, a zarazem niezwykle serdeczna. Wszyscy obecni – uczniowie, przyjaciele, koledzy – składali życzenia Profesorowi Honorowemu, życząc mu długich lat życia, sukcesów, owocnej współpracy z Białorusią i Polską. Wśród nas był tego dnia naprawdę wybitny naukowiec i zadziwiająco uroczy, skromny, dobry i wspaniały człowiek. Wydawało się, że Wiktor Aleksandrowicz nie czuł zmęczenia: chętnie fotografował się, udzielał wywiadów, odwiedził muzeum historii Uniwersytetu, odpowiadał na pytania, rozmawiał, rozdawał swoje książki. Oficjalne spotkanie niepostrzeżenie zmieniło swój charakter i przekształciło się w przyjacielską rozmowę. Wszyscy obecni mieli nadzieję na ciąg dalszy tej współpracy Uniwersytetu z teraz już Doktorem *Honoris Causa* GrGU W. A. Choriewem, która trwała blisko już pięćdziesiąt lat.

Z uczelni wyszliśmy dość późno. Na miasto powoli opadał zmierzch, dzień jakby nie chciał odchodzić.

Wieczorem Wiktor Aleksandrowicz pił herbatę i na moją propozycję, by pozostał na jeszcze jeden dzień, żeby odpocząć po co prawda przyjemnych, ale dosyć wyczerpujących wydarzeniach, odpowiedział, że musi poprowadzić posiedzenie Rady Specjalistycznej, że na sekretarza naukowego Rady mianował swoją uczennicę, profesora nauk filologicznych Irinę Adelgejm, że chce napisać jeszcze jedną książkę, do której materiał jest już zebrany, i przede wszystkim, że chce w Moskwie stworzyć centrum polonistyki. Z kolei ja wyraziłam swój niepokój co do losów grodzieńskiej polonistyki i obawę o to, że „Międzynarodowy Instytut Adama Mickiewicza” do tej pory nie ma swego pomieszczenia, na co profesor odpowiedział: „Powinnaś zarejestrować swój Instytut”.

Później przypomnieliśmy sobie o otwarciu Muzeum Zofii Nałkowskiej i Katedry Filologii Polskiej, także o konferencji poświęconej Mickiewiczowi oraz o dzisiejszych uroczystościach. Wtedy Wiktor Aleksandrowicz niespodziewanie powiedział: „jestem już starszkiem”. Odpowiedziałam, że tacy, jak on, starymi nie bywają. „Przypomnij sobie, jak ciepło składały Ci życzenia moje dziewczęta” (mowa była o grodzieńskich polonistkach). W odpowiedzi usłyszałam „Masz bardzo dobrze wychowane dziewczęta”.

Gorzka ironia losu: w nocy z 24 na 25 maja Wiktor Aleksandrowicz Choriew odszedł. Umarł daleko od domu, rodziny i miejsca, gdzie pracował. Zaś wszelkie trudności, związane z organizacją uroczystości żałobnych spadły na kruche ramiona pierwszego prorektora Grodzieńskiego Uniwersytetu Państwowego, Swietłany Władimirowny Agijewiec, która wykazała nie tylko zdolności organizacyjne, ale też wrażliwość i serdeczność w stosunku do bliskich, żony i uczniów zmarłego W. A. Choriewa. Dzięki niej Uniwersytet Grodzieński godnie pożegnał Doktora *Honoris Causa*.

Wszystkim nam było trudno przeżyć tę tragiczną niespodziankę. Śmierć profesora Wiktora Aleksandrowicza przypominała przerwany lot. Odszedł do wieczności po zakończeniu poświęconej mu międzynarodowej konferencji, po posiedzeniu Zarządu Naukowo-Dydaktycznego Centrum Koordynacyjnego i po uroczystości Rady Uniwersytetu, która nadała mu miano Doktora *Honoris Causa* Grodzieńskiego Uniwersytetu. Odszedł tak, jak odchodzili klasyczni profesorowie minionych epok – przywdziewając togę i pozostawiając uczniom duchowe dziedzictwo: swoje prace naukowe, prace o na-

prawdę wielkiej wartości. Ponad 50 lat przewodził i tworzył międzynarodową polonistykę, umiał zjednoczyć i zapalać światłem talentu zarówno znanych naukowców, jak i twórczą młodzież. W. A. Choriew wychował kilka pokoleń doktorów habilitowanych i doktorów z różnych krajów. Otworzył nowy kierunek w literaturoznawstwie i szczerze obdarowywał troską, serdeczną dobrocią swoich uczniów, przyjaciół, kolegów.